

SOVIETŲ OKUPACIJA (1940–1941 m.)

REGINA STONKUTĖ-ŽUKIENĖ

1940 m. birželio 15 d. baigėsi mokslo metai ir mama atvažiavo į Telšius manęs parsivežti. Tais metais gimnaziją baigė mano pusbrolis Raimundas ir mama nuėjo į jų butą Kalno gatvėje pasikalbėti su dėdine. Eidama iš gimnazijos Kalno gatve, pro katedrą, ir aš skubėjau pas juos. Gatvės pradžioje, prie namo, kuriame gyveno prelatas Justinas Juodaitis, ant šaligatvio stovėjo du kunigai ir kalbėjosi. Eidama pro šalį išgirdau juos sakant, kad šiandien sovietų kariuomenė peržengė Lietuvos sieną... Nuėjusi pas dėdienę apskelbiau tai, ką sužinojau. Manimi nenorėjo patikėti, bet tuoj pat šią žinią paskelbė ir radijas. Gyventojai buvo kviečiami laikytis ramties. Dėdienė per Spalio revoliuciją buvo gyvenusi Rusijoje. Ji pradėjo verkti aimanuodama: „Mes jau seni (dėdinei buvo 48, o mamai – 35 metai), bet ką jūs, vaikai, darysite...“

Parvažiavome namo. Po poros dienų per Luokę jau traukė sovietų kariuomenės gurguolės. Ant vienkinkių vežimų, žemomis gardimis, nuleidę kojas žemyn, sėdėjo apšepę, nuvargę kareiviai, apsimovę kerzavais batais, vytais apvyniotomis kojomis. Daugumos jų palaidinės buvo nublukusios, nuo kareivių trenkė prakaito ir batų tepalo smarvė. Pravažiavo ir viena kita mašina „poliŭtorkė“. Jos buvo pilnos moterų ir vaikų. Žiūrėjome į juos nustebę, nes nebuvo prapūtę tokių neišvaizdžių sunkvežimių ir tokių suvargusių kareivių. Lietuvos kareiviai nešiodavo blizgančius odinius batus, dailias milines, būdavo pasitempę.

Per Telšius į Vakarus kasdien dundėjo sovietiniai tankai, vikšrais ardydami gatvės grindinį. Prasidėjo naujas gyvenimas. Rusų karininkai stebėjosi Lietuvos parduotuvėmis, pilnomis prekių ir pirkto viską, ką galėjo. Greitai prekių pradėjo stigti, o ir pačios parduotuvės bei pramonės įmonės buvo nacionalizuotos. Turtingesni ūkininkai buvo paskelbti buožėmis, dalis žemės iš jų atimta, paliekant tik po 30 ha, iš dvarininkų žemė ir turtas taip pat beveik visai buvo atimtas. Iš Biržuvėnų Gorskienė su dukromis buvo išvaryta ir apgyvendinta Šaukėnų dvaro kumetyne. Gorskaitės turėjo ravėti daržus. Buvo įsteigtas Luokės valsčiaus vykdomasis komitetas.

Senuosius valdininkus atleido iš darbo. Juos pakeitė kiti – iš proletarų. Vykdomojo komiteto pirmininku tapo Simanavičius iš Petraičių kaimo, partorgu – siuvėjas Suktus, o Vykdomojo komiteto sekretoriumi paskirtas Bagužas, pašto viršininku – Kalina. Mokyklos vedėjas J. Miknevičius buvo iškeltas į Alsėdžius, dirbti mokyklos vedėju iš Žarėnų buvo atkeltas mokytojas J. Mikalauskas. Mano tėvas pradėjo dirbti vartotojų kooperatyvo vyr. buhalteriu. Pieninės vyr. buhalteriu vietoj mano tėvelio tapo Gelgutas. Iš darbo buvo atleisti iki to laiko savo pareigas ėję policininkai, vietoj policijos buvo įsteigta milicija. Buvo nutraukta iki to laiko veikusios visų visuomeninių organizacijų veikla ir įsteigtos pionierių bei komjaunimo organizacijos. Viskam vadovavo Komunistų partija.

Ūkiams buvo uždėtos žemės ūkio prievolės, nusavinta žemė išdalinta bežemiams ir mažžemiams; taip naujoji valdžia užsitarnavo jų simpatijas. Greitai buvo paskelbti rinkimai į Liaudies seimą ir Lietuva buvo „priimta“ į Sovietų Sąjungą.

Žydu mokyklos ir gimnazijos buvo panaikintos. Dabar ir Luokėje, ir Telšių gimnazijoje visų tautybių mokiniai mokėsi bendrai. Iš klasių dingo kryžiai ir vyčiai, nebeliko tikybos pamokų.

Prasidėjo areštai. Luokėje pirmąja bolševikų auka tapo mano krikšto mamos sūnus – Žemės ūkio akademijos studentas Albinas Petkevičius. Jis 1940 m. spalio 23 d. parvažiavo namo į Luokę ir užėjo į valgyklą, įsikūrusią anksčiau jiems priklausiusiuose namuose. Čia jis susiginčijo su vietos komunistuojančiais veikėjais, pakritikavo naująją santvarką. Valgykloje buvęs milicininkas Bulis stvėrė Albiną už atlapų ir norėjo jį nutempti į miliciją. Kažkas gatvėje šūktelėjo „mušasi“. Įbėgo į vidų milicininkas Remėza ir, nieko nežiūrėdamas, šovė. Sužeidė milicininko Bulio ranką, o Albiną nušovė. Netikėta Albino žūtis miestelyje sukėlė pasipiktinimą, žmonės pradėjo būriuotis. Vietos valdžia paprašė miestelyje dislokuoti rusų kareivių tvarkai palaikyti. Albinas buvo pašarvotas mūsų namuose, nes jo tėvai gyveno mažame namelyje kaime. Žemės ūkio akademijos studentai organizavosi atvykti į laidotuves. Klebonas Jurgis Daniusevičius, bijodamas naujų incidentų, paprašė tėvų, kad šie nelauktų atvykstančių studentų ir palaidotų sūnų diena anksčiau. Žuvusio Albino kapas buvo supiltas Luokės kapinėse.

Einant laikui pasipriešinimas okupantams krašte augo, stiprėjo ir represijos. Buvo suimtinėjami anksčiau aukštas pareigas ėję valdininkai, organizacijų vadovai. Tuo pat metu buvo įsteigtas Lietuvos aktyvistų frontas (LAF), kurio siekis buvo atkurti Lietuvos nepriklausomybę. Buvo kuriamos ir pagrindinės organizacijos. LAF kuopelėse būdavo nuo trijų iki penkių žmonių. Atsirado jų ir Telšių apskrityje. Kuopelėms vadovavo buvę nepriklausomos Lietuvos karininkai. Luokėje buvo įkurta pagrindinė LAF organizacija. Jai vadovauti patikėjo Baltakiškėje ūkininkavusiam buvusiam jauniesniajam leitenantui Juozui Venckui.

Luokės milicija, saugumo užverbuoti asmenys, stropiai sekė stambesnius ūkininkus, mokytojus, buvusius Šaulių sąjungos narius, ypač po studento Albino žūties. LAF nariai nemokėjo konspiracijos gudrybių, buvo nepatyrę. Jie apie reikalus kalbėdavosi susitikdami miestelyje, smuklėse, turguose ar vakare vaikščiodami gatvėmis. 1941 m. balandžio 29 d. naktį Luokėje ir aplinkiniuose kaimuose buvo suimti 19 asmenų, jų namuose padarytos kratos. Juozui Venckui pasisėkė pasislėpti. Dar aštuoni asmenys buvo suimti Telšiuose ir kitose Telšių apskrities vietose. Skaičiau KGB archyvuose saugomą Luokės LAF narių bylą. Luokės valsčiuje buvo suimti šie ūkininkai: Kazys Grušas, g. 1893 m., iš Paškuvėnų kaimo; broliai Adolfas Grušas, g. 1917 m., ir Kazys Grušas, g. 1911 m., iš Jucių kaimo; broliai Kostas Sudaris, g. 1877 m., ir Pranas Sudaris, g. 1906 m., iš Žilakių kaimo; Viktoras Paškovičius, g. 1883 m., iš Jonaičių kaimo; Antanas Tūma, g. 1900 m., iš Gudiškės kaimo; Antanas Rimeikis, g. 1894 m., iš Pašatrijos kaimo; Kostas Rumbutis, g. 1899 m., iš Kaunatavos kaimo; Liudas Bielskis, g. 1911 m., iš Barvydžių kaimo; Pranas Stasiulis, g. 1903 m., iš Barvydžių kaimo; Antanas Viktoravičius, g. 1919 m., iš Jucių kaimo; Bronius Vedegys, g. 1896 m., iš Degučių kaimo; Juozas Viktoravičius, g. 1909 m., stalius iš Baltakiškės kaimo; Juozas Kirlys, g. 1883 m., buvęs Luokės valsčiaus viršaitis; mokytojas Stasys Kaupas, g. 1900 m., iš Kaunatavos kaimo; buvęs Luokės šaulių būrio vadas Justinas Petkevičius, g. 1912

Luokė. Vaizdas iš Visų Šventųjų bažnyčios šventoriaus pusės. 2014 m. Danutės Mukienės nuotrauka

Luokėas miestelio centre. 2014 m. Danutės Mukienės nuotrauka

m.; J. Petkevičiaus dėdė Juozas Taraška, g. 1907 m.; Amerikos pilietis, buvęs pasienio policininkas, buvęs Luokės valsčiaus sekretorius Aleksandras Niemčiauskis, g. 1893 metais.

Talšiuose buvo suimta: Vladas Opulskis, g. 1886 m.; Lietuvos kariuomenės majoras, Telšių amatų mokyklos mokytojas Stasys Bagdonas, g. 1914 m.; Telšių vykdomojo komiteto darbuotojas Juozas Zabarauskis, g. 1894 m.; Telšių banko tarnautojas Mečys Musteikis, g. 1915 m.; Plungės banko skyriaus darbuotojas Petras Čipkus, g. 1908 m.; Pavandenės mokyklos mokytoja Stasė Vanagaitė, g. 1916 m., ir keletas kitų. Jie visi buvo kaltinami luokiškių byloje. Areštuosius nuvežė į Telšių kalėjimą, vėliau pervežė į Kauno kalėjimą. Buvo kaltinami sukilimo organizavimu ir tardomi. Iš pradžių visi suimtieji savo priklausymą pagrindinei organizacijai neigė, bet po mėnesio pradėjo prisipažinti. Tardytojams pasisekė jų valią palaužti – žinojo, kokias priemones naudoti. Tardytojų surašytuose protokoluose rašoma: „Taip, aš melavau... Dabar prisimenu...“ ir t. t. Nesunku įsivaizduoti, kokiais būdais tie prisipažinimai buvo išgauti. Suimtieji prisipažino, kad organizacijos nariai dirbo po tris, kad jiems vadovavo Juozas Vencus. Viename tardymo protokole rašoma, kad K. Rumbutis net du kartus 1941 m. pabuvojo Vokietijoje, kad lankėsi pas generolą Povilą Plechavičių, kuris visus pažadėjo aprūpinti ginklais. Vargu, ar tai buvo teisybė, nes tuo laikotarpiu siena buvo stropiai saugoma.

Gegužės pabaigoje ir birželio pradžioje Luokėje buvo suimtas buvęs policininkas Juozas Truska, prekybininkas Stasys Jocys, broliai Andrius ir Jonas Rudokai, gyvenę Pakalniškių ir Naujųjų Kalniškių kaime, ūkininkas iš Naujininkų Česlovas Šalkauskas ir Petras Maskolenka iš Telšių. Visi jie buvo įkalinti Telšių kalėjime, o prasidėjus karui, nužudyti Rainiuose.

Luokės pagrindininkų bylai buvo priskirtas ir 1941 m. gegužės 22 d. Kaune gatvėje suimtas studentas Jonas Vasiliauskas iš Luokės valsčiaus Pavirvytės kaimo ir iš Telšių apskrities kilęs Žemės ūkio komisariato kurjeriu dirbęs Vladas Jezelskis. Jie buvo kaltinami žinoję apie pagrindinę Telšių sukilėlių organizaciją, o Jonas Vasiliauskas – ir priklausymu Kauno universiteto studentų sukilėlių vadovybei. (Jonas Vasiliauskas po karo

(Nukelta į 66 p.)

IŠKILŪS LUOKĖS KRAŠTO ŽMONĖS

(Atkelta iš 63 p.)

1939 m. – lignonė (Telšiai), 1940 m. – mokykla (Šiauliai), 1940 m. – administraciniai pastatai (Kursėnai). S. Stulginskis rengė ir Luokės miestelio užstatymo projektą po 1934 m. gaisro.

ŠIKŠTA ARŪNAS

Verslininkas. Gimė 1971 m. Luokėje. Mokėsi Luokės vidurinėje mokykloje. Baigė Klaipėdos universiteto Gamtos mokslų fakultetą. Vėliau Austrijos Respublikos Vienos ekonomikos ir verslo universitete įgijo Verslo administravimo magistro laipsnį. Darbo karjerą pradėjo Vilniaus miesto savivaldybėje, vėliau tapo bendros Lietuvos ir Olandijos įmonės „Seceur Tronics Techniko“ vykdomuoju direktoriumi, 1999 m. paskirtas banko „Hansabank“ valdybos pirmininku. Nuo 2004 m. eina AB TEO LT generalinio direktoriaus pareigas. 2005 m. už darbo pasiekimus tapo Verslo šlovės galerijos laureatu. A. Šikšta yra ir VšĮ VU Tarptautinės verslo mokyklos Tarybos narys ir dėstytojas, „Big Sisters International“ (JAV, Filadelfija) valdybos narys. Jis pasisako už atsakingą verslą, filantropiją, įvairiausias socialines iniciatyvas, aktyviai puoselėja ir remia savanorystės idėją Lietuvoje ir visame pasaulyje. Jis palaiko glaudžius ryšius su gimtine, puoselėja žemaitiškas tradicijas, finansiškai remia Luokės etnografinio ansamblio „Šatrija“ veiklą, organizuojamą Žemaičių festivalį, Telšių miesto šventes ir daugybę kitų renginių. Arūnui Šikšta gražiai buvo pagerbtas 2010 m. birželio 11 d. – minint Telšių vardo pirmojo paminėjimo rašytiniuose šaltiniuose 560-ąsias metines, jam įteikta Žemaičių šlovės žvaigždė.

ŠVOBA JONAS

Lietuvos agronomas, žurnalistas, redaktorius. Gimė 1942 m. vasario 28 d. Joniškaičiuose (Lygumų vlsč., Šiaulių apskr.). 1960 m. baigė Luokės vidurinę mokyklą, 1960–1965 m. studijavo Lietuvos žemės ūkio akademijos Agronomijos fakultete, 1967–1970 m. – žurnalistiką Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakultete. 1966–1970 m. buvo „Valstiečių laikraščio“ korespondentas, 1970–1983 m. – šio laikraščio Mechanizacijos skyriaus vedėjas,

(Nukelta į 67 p.)

(Atkelta iš 65 p.)

gyveno Amerikoje, su juo susirašinėju).

1941 m. birželio pirmąją mokslo metai baigėsi Telšių gimnazijos žemesnėms klasėms ir aš parvažiavau namo. Man tada jau buvo 13 metų. Pažįstamas pieninės vyr. buhalteris K. Gelgutas pasiūlė man pirmą gyvenime apmokamą darbą – Telšių žemės ūkio skyriuje nurašyti Luokės miestelio ir aplinkinių kaimų gyventojams nustatytas 1941 m. pieno prievolės. Pasiūlymu labai apsidžiaugiau, nes tai reiškė, kad jau pati galiu užsidirbti pinigų. Su mama nuvažiavome į Telšius. Apsistojau pas savo šeimnininką Feliksą Milevičių. Jis gyveno visai šalia pastato, kuriame buvo Žemės ūkio skyrius. Ten maloniai priėmė ir mano pažįstamai Janinai Atkočiūnaitei pavedė man padėti. Ji buvo baigusi Telšių gimnazijos šešias klases. Janinos tėvas prieš 10 metų buvo dirbęs Luokės nuovados viršininku, dabar jos tėvai gyveno Upynoje – 8 km nuo Luokės. Mūsų šeimos draugavo. Janina mane pasisodino savo stalo antroje pusėje ir, atnešusi reikalingus dokumentus, parodė ką reikia daryti. Nedelsdama ėmiausi darbo. Po 10 dienų darbą baigiau. Buvo birželio 14-osios rytas. Tuo metu man netikėtai telefonu pasikambino tėvas ir nieko neaiškindamas pasakė: „Tuoj pat pasiimk daiktus ir eik pėsčia namo. Priešais išsiunčiu arklį“. Išsigandusi susirinkau popierius, atsisveikinau su Janka (taip vadinoje Janiną) ir išėjau Viešvėnų link. Netoli Viešvėnų, prieš kelio posūkį, pamačiau atvažiuojant sunkvežimį. Bijodama, kad nesuvažinėtu, perlipau per kelio griovį ir stovėjau, laukdama, kol mašina pravažiuos. Mačiau mašinoje sėdinčius žmones, sukrautus ryšulius ir kareivius. Mašina greitai prašvilpė, aš nuėjau toliau. Greitai sutikau ir atvažiuojantį mūsų vežimą. Parvažiavus mama paklausė, ar nesutikau mašinos su kareiviais: „Šį rytą išvežė Gelgutus, Sudintus, Petkevičienę...“ Pasakiau, kad sutikau mašiną, tik nespėjau keleivių įžiūrėti. Tą dieną iš Luokės išvežė Justino Petkevičiaus žmoną su sūneliu, buvusį policijos nuovados viršininką Sudintą ir jo jauną nėsčią žmoną Vandą Gelgutaitę-Sudintienę, pieninės buhalterį Kazį Gelgutą ir jo žmoną Mageleną bei sūnelį, mokytojo Mikalausko žmoną ir vaikus, Kaunatavos mokytojo S. Kaupo šeimą. Mokytojo Mikalausko nebuvo namie. Vėliau jis pats nuėjo į Telšių saugumą, ten buvo įgrūstas į gyvulinį vagoną, tačiau savo šeimos daugiau nepamatė. Norėjo išvežti ir S. Jocio žmoną bei dukrą, bet jų nebuvo namuose. Suėmus S. Joci, jos išvažiavo pas Jocienės tėvus. Mano buvęs mokytojas Julijonas Miknevičius-Mikniūnas, neseniai iškeltas į Alsėdžius, tą patį rytą kartu su žmona mokytoja ir sūneliu buvo išvežtas iš ten. Tikėjomės, kad išves ir mus. Mama siuvo maišus. Sekantį rytą, tai buvo sekmadienis, miestelyje vėl pasirodė enkavedistai. Ir, o siaube, į mašiną įsodino darbininką Stasį Stasiulį, bet jo šeimos neėmė. Kai kas kalbėjo, kad jis turėjo „ilgus pirštus“. Mašina sustojo ir prie menko namuko, kuriame kambarėlį nuomojo vargana našlė Gedvilienė, užsidirbanti vilnų verpimu. Ieškojo jos 19 metų dukters Julės. Julė dirbo Eigirdžių aerodromo statyboje ir jos namuose nebuvo. Įsisodinę seniūną Mironą, kareiviai išvažiavo į aerodromą ieškoti Julės. Suradę parvežė į Luokę ir liepė ruoštis tolimai kelionei. Leido pasiimti maisto ir rūbų, tačiau Gedvilienė nieko neturėjo. Mano mama nunešė lašinių ir duonos. Julė verkdamas sėdėjo mašinoje tarp kareivių. Išvežė iš Upynos ir Janinos Atkočiūnaitės tėvus ir brolių Algirdą, iš Telšių paėmė Janką. Sumerimo visas miestelis. Kol vežė turtingesnius, kai kas net ir džiaugėsi, bet Stasiulio ir Gedvilaitės išvežimas... Niekas nebesijautė saugus.

Areštai ir vežimai žmonių širdis sukaustė siaubu, todėl 1941 m. birželio 22-ąją prasidėjusį karą dauguma sutiko su nauja viltimi.

PIRMOSIOS KARO DIENOS LUOKĖJE

REGINA STONKUTĖ-ŽUKIENĖ

Birželio 22-osios rytas... Luokėje buvo šv. Jono atlaidai. Ryte iš netolimo kaimo atbėgo mamos draugė Račkauskienė (su jos dukra mokiausi vienoje klasėje) ir pasakė, kad tikriausiai prasi-dėjo karas, nes girdėjosi sprogimai, bombardavo lėktuvai. Miestelis buvo pilnas į atlaidus suvažiavusių žmonių. Tą rytą komjau-nimo organizacijos nariai, norėdami atitraukti žmones nuo pamaldų, miestelyje surengė bėgimo varžybas, o vakare Mockaus alksnyne planavo net gegužinę.

Jau po pietų per miestelį Kuršėnų link pradėjo lėkti kariškos mašinos. Ant ryšulių, kėbuluose sėdėjo moterys su vaikais. Iš darbo kooperatyve parėjo tėvas ir įsijungė radiją. Nežinau kodėl, bet man liepė stebėti, ar kas neateina. Kalbėjo Molotovas. Jis pranešė apie tai, kad Vokietija netikėtai užpuolė Sovietų Sąjungą ir kad priešas bus sunaikintas, kaip buvo sunaikinta 1812 m. Napoleono armija. Jo žodžiai apie Napoleoną man labai įstrigo į širdį ir, vokiečiams pergalingai žengiant į rytus, juos vis prisimindavau.

Prieš mėnesį iš miestelio centro buvome persikėlę gyventi į senelio sodybą Varnių gatvėje. Senelis mirė ir mirdamas mamos prašė, kad taip padarytume. Be to prieš mūsų namą, Petkevičiaus namuose, buvo įsikūręs Vykdomasis komitetas ir ten mes gyvenome valdžiai kaip „ant delno“. Mums išsikėlus, mūsų namuose buvo įrengta valdiška kepykla.

Vakare Varnių gatve pradėjo važiuoti sovietiniai tankai. Jie vakarų link per Suslaukę riedėjo ir sekančią dieną. Pirmadienį miestelis užė, žmonės grūdosi krautuvėse. Keletą kartų užskrido žvalgybiniai vokiečių lėktuvai. Juos pamatę žmonės lėkė pasislėpti kur beišmanydami. Mes sukritome sode po serbentų krūmais. Iš darbovietės parbėgo tėvas, tuoj pakinkė arklus ir, paėmęs būtiniausius daiktus, mus su seserimi išvežė pas kaimynus Būtautus į Pašatriją. Ten alksnynuose ganėsi mūsų karvės. Staiga išgirdome baisų trenksmą ir dangun iškilo didžiulis dūmų kamuolys. Vokiečiai su-bombardavo, o gal patys rusai susprogdino Eigirdžių aerodrome buvusį bombų sandėlį. Po karo vietoje jo tyvuliavo didelis tvenki-nys. Atskrido vokiečių bombonešiai ir pradėjo bombarduoti per Luokės Sauslaukės ganyklas riedančius sovietinius tankus. Bom-bos krito 200–300 metrų atstumu nuo mūsų sodybos. Miestelio žmonės pradėjo bėgti į kaimus.

Antradienį ir trečiadienį Luokę paliko sovietiniai aktyvistai, žydų šeimos. Kelios žydų šeimos atvažiavo pas Būtautus į Pašatriją. Mama jiems sakė: „Turite arklus, važiuokite tolyn, traukitės į Ru-siją. Atėję vokiečiai žydų nepagailės, žinote, kaip persekiojami žydai Vokietijoje“. Jie, paklausę mamos, išvažiavo, tačiau kitą dieną vėl sugrįžo, nes būk tai išgirdo, kad per Ventą susprogdintas tiltas ties Kuršėnais. Kito tilto nieieškojo... Trečiadienį pas Būtautus atvažiavo klebonas su dukterėčia p. Jadvyga ir vikaras. Trečiadie-

Biržuvėnų
(Telšių r.)
kopylstulpis.
1963 m.
Mečislovo
Sakalausko
nuotrauka

nio vakare patrankų dundesys visai priartėjo. Išsigandę nubėgome į alksnyną. Susigūžę, melddamiesi sėdėjome alksnyno dauboje. Virš mūsų galvų, čežindami alksnių lapus lėkė sviediniai. Jie sprogdavo žemai, netoli Būtauto namų. Netoliese kaleno kulkosvaidžiai. Atrodė, kad ta naktis niekada nesibaigs... Paryčiui šaudymas nutilo. Ačiū Dievui, niekas iš mūsų niekada nenukentėjo, tik į Būtautų pirtelę prismigo sviedinių skeveldrų. Atsitokėję parėjome į sodybą. Tėvai išėjo į Luokę, po kiek laiko išvažiavo kunigai ir žydai. Kepurininkas po kelių valandų sugrįžo savo mantos ir pasakė, kad jo namuose – vokiečių kareiviai, kad jiems iškepęs kiaušinienės, kurią kareiviai mielai valgė, kad vokiečiai jam padarę gerą įspūdį...

Parėjo ir mūsų mama. Susiruošė ir mes namo. Keistas, dviliemenis vokiečių lėktuvas skraidė virš Pašatrijos, sparnais beveik liedsdamas alksnių viršūnes. Jis žvalgė, ar nėra kur pasislėpusių rusų kareivių.

Parvažiavę radome pilnus namus vokiečių. Sode jie prausėsi, tvarkėsi, tvarte ieškojo kiaulių. Po kiek laiko kareiviai iš kažkur atsinešė paskerstą kiaulę. Pakabinę ją ant obels šakos nulupo odą ir pradėjo ruošti pietus. Gatve nepertraukiama vora plaukė vokiečių kariuomenė, mašinos, pabūklai, dviratininkai. Atrodė, kad ir galo jiems nebus. Baisi plieno galybė ritosi į rytus. Ne visi gyventojai buvo palikę miestelį. Kai kurie iš pasilikusių, naudodamiesi suirute, išplėšė krautuves. Po tos nakties ir valdžios įstaiogos buvo suniokotos.

Per radiją iš Kauno buvo nuolat pranešama, kad frontas tolsta į rytus, kad vėl atstatoma Lietuvos nepriklausomybė. Buvo raginama visus iki 1940 m. birželio 15 d. Lietuvos įstaiigose dirbusius gyventojus grįžti į savo buvusias darbovietes, padėti palaikyti tvarką ir rimtį. Tėvas nuėjo į pieninę. Raštinės popieriai buvo išblaškyti, Stalino portretas gulėjo ant grindų sudaužytas, tačiau pieninės įrengimai buvo likę sveiki, tik pieno niekas į pieninę nevezė. Prie turgavietės stovėjo pašautas rusų tankas.

Lietuvos nepriklausomybės viltims tąsyk nebuvo lemta išsipildyti – prasidėjo nauja okupacija. Šį kartą – vokiečių.

IŠKILŪS LUOKĖS KRAŠTO ŽMONĖS (Atkelta iš 65 p.)

1983–1992 m. – žurnalo „Statyba ir architektūra“ skyriaus redaktorius, 1992–2007 m. – „Valstiečių laikraščio“ vyriausiasis redaktorius. Daugiausia rašo kaimo gyvenimo temomis.

VIRMAUSKIS PRANAS ANTANAS

Prelatas. Gimė 1884 m. spalio 4 d. Luokės valsčiaus Sauslaukio kaime. Mirė 1968 m. lapkričio 3 d. Brocktone (JAV). Kunigu įšventintas 1916 m. Klebonavo JAV Lawrence lietuvių parapijoje. Čia dirbdamas jis pastatė naują bažnyčią, vėliau (nuo 1929 iki 1966 m.) buvo South Bostono lietuvių parapijos klebonas. 1945 m. nupirko patalpas savo įsteigtai parapinei mokyklai.

UBARTAS ČESLOVAS

Žemės ūkio specialistas, Luokės seniūnijos seniūnas. Gimė 1968 m. rugsėjo 1 d. Telšių rajono Pagiralės kaime. 1986 m. baigė Telšių rajono Janapolės vidurinę mokyklą, 2004 m. – Žemaitijos kolegiją, kur įgijo žemės ūkio technologo specialybę, 2014 m. – Aleksandro Stulginskio universitetą, įgydamas agronomo magistro diplomą. 2012 m. lapkričio mėnesio pabaigoje pradėjo eiti Telšių rajono savivaldybės administracijos Luokės seniūnijos seniūnu. Jam vadovaujant per trejus veiklos metus Luokės seniūnijoje buvo įgyvendinti 2 stambūs projektai – Luokės Nepriklausomybės aikštės ir jos prieigų renovacijos bei Luokės miestelio vandentvarkos.

Č. Ubartas aktyviai dalyvauja visuose miestelio institucijų renginiuose, daugelį jų pats inicijuoja. Luokė garsėja savo Užgavėnėmis, Kaziuko turgaus šurmuliu. Turiningai čia vyksta Kovo 11-osios ir Vasario 16-osios paminėjimai. Daug dalyvių sutraukia festivalis „Blindos polka“, „Mikuolioka juomarks“, Lietuvos Bočių Žemaitijos regiono festivalio renginiai, „Kalnų sąšauka“. Baltų dienos proga šventės rengiamos prie Šatrijos kalno. Įsimintinos Luokėje vykstančios eglutės įžiebimo ir kalėdinės miestelio šventės „Jaukios kalėdos“ ir daug kitų miestelyje organizuojamų renginių. Seniūnas kartu su parapijos klebonu V. Palioniu bendram darbui skatina visus luokiškius, čia veikiančias kultūros, įšvietimo įstaiigas, verslo įmones, aplinkiniuose kaimuose gyvenančius ūkininkus, jų šeimų narius.

VAIGAUSKAITĖ-MISIŪNIENĖ JOANA. Mokytoja, Luokės etnografinio ansamblio „Šatrija“ įkūrėja ir ilgametė vadovė. Gimė 1933 m. birželio 21 d. Luokėje gyvenusių Onos ir Kosto Vaigauskų šeimoje, kur jau augo jos du broliukai. Joana Luokėje baigė progimnaziją, vėliau mokėsi Telšių mokytojų seminarijoje, baigė Vilniaus pedagoginio instituto lietuvių kalbos ir literatūros studijas. Ji labai mylėjo ir gerbė savo pirmąją mokytoją, todėl ir pati pasirinko mokytojos kelią – buvo ilgametė Luokės vidurinės mokyklos lietuvių kalbos mokytoja. Ją buvę mokiniai mini kaip didelę lietuvių literatūros mylėtoją, lietuvių kalbos puoselėtoją, su didžiu meile ir atsakomybe mokiusių vaikų ir įskiepiusių jiems pagarbą gimtajam žodžiui.

Ji kartu su Vilniaus Didžiojo universiteto studentais ir luokiškiais literatais daugelį vasarų užrašinėjo tautosaką, dainas, pasakojimus, padavimus apie Luokės kraštą ir sukupė didžiulius etnokultūros kodus, kurie liudija garbingą ir turtingą šio krašto praeitį, senąsiais žemaičių kultūros tradicijas.

2015 m. Joaną luokiškiai palydėjo anapilin. Jos darbus tęsia auklėtiniai, Luokės etnografinis ansamblis „Šatrija“.